

KORTLÆGNING

Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	3
1.1	Baggrund og formål	3
1.2	Læsevejledning	3
2	Metode og afgrænsning	4
2.1	Kortlægningens design	4
2.2	Definition af kunst og kultur	5
2.3	Afgrænsning	6
2.4	Definition af genstandsfeltet	7
3	Resultatet af spørgeskemaundersøgelse til dagtilbud	8
3.1	Bredde og hyppighed af aktiviteter med fokus på kunst og kultur	8
3.2	Børnenes oplevelser af aktiviteter med kunst og kultur i centrum	16
3.3	Personalets forudsætninger	18
3.4	Samarbejdsflader	20
4	Resultat af spørgeskemaundersøgelse til de kommunale forvaltninger	22
4.1	Strategier og mål	22
4.2	Rammer og organisering	23
4.3	Kompetencer	24
4.4	Foretrukne kunst- og kulturaktiviteter	25
4.5	Økonomi	26
4.6	Udfordringer	27
5	Opsummering og perspektivering	28
6	English summary	31

1.1 Baggrund og formål

Kulturministeriet fastslår i *Strategi for små børns møde med kunst og kultur*, at der i dag er meget lidt viden om, i hvilket omfang og på hvilken måde kunst og kultur indgår som en del af aktiviteterne i landets dagtilbud. Mange kommuner og dagtilbud har allerede i dag fokus på små børns møde med kunst og kultur, men der er betydelige kommunale og lokale forskelle, ligesom kunst- og kulturinstitutionernes indsatser målrettet børn og unge prioriteres i forskellig grad. Samtidig vurderes det, at der er behov for at følge effekten af allerede igangsatte tiltag og indsamle eksempler på god praksis inden for kulturprojekter *for, med og af* små børn.

På den baggrund har Kulturministeriet bedt Rambøll Management Consulting (Rambøll) og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en kortlægning og udarbejde et inspirationsmateriale. Nærværende rapport indeholder resultatet af kortlægningen.

Formålet med kortlægningen er systematisk at indsamle ny og faktuel viden om kunst- og kulturaktiviteter i landets dagtilbud, der kan kvalificere nye tiltag inden for området. Målgruppen er pædagogisk personale i dagtilbud, forældrebestyrelser, kunstnere og kunstformidlere, kulturinstitutioner, kommuner, regioner og kulturregioner samt ministerier.

Både gennemførelsen af kortlægning og udarbejdelsen af inspirationsmateriale er gennemført i samarbejde med professor Beth Juncker, Københavns Universitet, der har børnekultur og børns egen kultur som speciale.

1.2 Læsevejledning

Rapporten indeholder indledningsvis et kort metodeafsnit, der beskriver kortlægningens design. Derefter følger et afsnit, der redegør for resultatet af en spørgeskemaundersøgelse gennemført blandt dagtilbudsledere, efterfulgt af et afsnit med resultatet af en spørgeskemaundersøgelse gennemført på kommunalt plan blandt forvaltningsrepræsentanter. Rapporten afsluttes med et kort opsummerende og perspektiverende afsnit. Det er muligt at orientere sig i samtlige data der ligger til grund for de to spørgeskemaundersøgelser i Tabelrapport 1 - dagtilbud og Tabelrapport 2 - kommuner. Disse findes sammen med rapporten på Kulturstyrelsens hjemmeside.

2. Metode og afgrænsning

2.1 Kortlægningens design

I dette afsnit beskrives det overordnede undersøgelsesdesign og dermed den metodiske tilgang. Kortlægningen af børns møde med kunst og kultur består af følgende delelementer:

- Inddragelse af viden fra eksisterende forskning/kernelitteratur
- Gennemførelse af to spørgeskemaundersøgelser
- 10 kvalitative studier.

Inddragelse af eksisterende viden

Forud for udarbejdelse af de to spørgeskemaer blev central og relevant litteratur identificeret og gennemlæst. Litteraturen afspejler væsentlig viden inden for dansk og international litteratur og forskning i relation til arbejdet med kunst og kultur for, med og af børn. Formålet med gennemlæsningen var at generere og kvalificere tematikker og spørgsmål i de to spørgeskemaundersøgelser.

Spørgeskemaundersøgelse 1

Spørgeskemaundersøgelse 1 blev gennemført i januar og februar 2015 blandt en repræsentativ stikprøve på 648 dagtilbud, fordelt på følgende dagtilbudstyper (tal i parentes angiver antal besvarelser)

- 50 vuggestuer (32)
- 98 dagplejeledere (68)
- 202 børnehaver (114)
- 298 aldersintegrerede dagtilbud (151).

Alt i alt har 365 af 648 respondenter besvaret skemaet, svarende til 56 pct. af stikprøven¹.

Temaerne i spørgeskemaundersøgelse 1 var bl.a. typen og hyppigheden af kunst- og kulturoplevelser for børn i dagtilbud, børnenes udbytte, personalets forudsætninger og samspillet med læreplanstemaer.

Spørgeskemaundersøgelse 2

Spørgeskemaundersøgelse 2 blev gennemført i januar og februar 2015 blandt forvaltningsrepræsentanter i samtlige 98 kommuner. Der blev sendt ét spørgeskema per kommune til en repræsentant, der enten arbejder med børnekultur, fx en børnekulturkonsulent, eller en repræsentant for forvaltningen, der har kendskab til børnekulturområdet.

Spørgeskemaundersøgelse 2 havde fokus på centralt igangsatte kunst- og kulturaktiviteter samt de rammer og ressourcer, som kommunerne understøtter arbejdet med kunst og kultur i dagtilbud med.

Kontaktinformationer for respondenterne blev fundet via en desk research, da der ikke på forhånd eksisterede en samlet oversigt over personer i hver kommune med kendskab til børnekulturområdet. Det har i nogle kommuner været en udfordring at finde frem til en person, der har tilstrækkelig viden, indsigt og overblik til at kunne svare på spørgsmålene.

¹ Fordelingen af dagtilbud i kortlægningens datagrundlag er meget lig fordelingen på landsplan.

Dette afspejler samtidig, at praksis og organisering af arbejdet med kunst og kultur for små børn på kommunalt niveau er vidt forskelligt. I nogle kommuner har man ansat en børnekulturkonsulent, har et børnekulturhus, udbyder kulturpakker eller lignende. I andre kommuner er alle aktiviteter decentraliseret til de enkelte dagtilbud, og der er meget lidt eller ingen aktivitet fra centralt hold.

Dette er sandsynligvis også årsagen til, at svarprocenten ikke er blevet som forventet. Som det fremgår nedenfor, har kun 52 ud af 98 kommuner udfyldt hele spørgeskemaet.

Svarprocenten for spørgeskemaundersøgelsen i de 98 kommuner er som følger:

- 52 kommuner har gennemført og udfyldt hele spørgeskemaet
- 18 kommuner har svaret på dele af spørgeskemaet
- 28 kommuner har ikke svaret på spørgeskemaet.

Generelt har det været en udfordring at udvikle et spørgeskema, der afspejler den konkrete og vidt forskellige praksis i de enkelte kommuner, hvilket flere respondenter har påpeget. Dertil kommer, at hvis man har en decentral organisering på området, så er det ikke muligt for én respondent både at besvare spørgsmål vedrørende strategi og økonomi og spørgsmål vedrørende type og hyppighed af børnekulturtilbuddene mv. Fremadrettet er det altså et generelt opmærksomhedspunkt, at flere kommuner ikke umiddelbart har ét samlet overblik over området, hvilket gør en spørgeskemaundersøgelse mindre egnet til at afdække området på kommunalt plan.

På baggrund af den utilfredsstillende svarprocent må det derfor understreges, at spørgeskemaundersøgelse 2 ikke giver det fulde og hele billede af den konkrete situation på kommuneniveau, hvorfor resultatet må tages med et vist forbehold. Det ændrer dog ikke ved, at kortlægningen giver et billede af praksis i over halvdelen af kommunerne og samtidig peger på nogle generelle tendenser, der vil kunne indgå i fremadrettede drøftelser.

10 Kvalitative studier

Som supplement til de to spørgeskemaundersøgelser er der gennemført 10 kvalitative studier i form af besøg i 10 dagtilbud, der hver især har gjort sig gode erfaringer med arbejdet med kunst og kultur. De 10 besøg danner først og fremmest grundlag for udarbejdelse af inspirationsmateriale², men tilbagemeldingerne fra de interviewede ledere, kunstnere og pædagogisk personale har enkelte steder suppleret analysen af resultatet af de to spørgeskemaundersøgelser.

2.2 Definition af kunst og kultur

I kortlægningen er små børns møde med kunst og kultur defineret som både æstetiske oplevelser og skabende praksis. Som led heri skal nævnes det autentiske møde, der i denne sammenhæng er defineret som møder, hvor børn har haft mulighed for at tale med en kunstner, se en kunstner arbejde el. lign. Dette er ligeledes belyst i kortlægningen.

Æstetiske oplevelser er, når børn *oplever* og får erfaringer med forskellige professionelle æstetiske udtryksformer – fx teater, musik, billedkunst, arkitektur og byrum og en bred vifte af genrer og forskellige digitale medier og platforme.

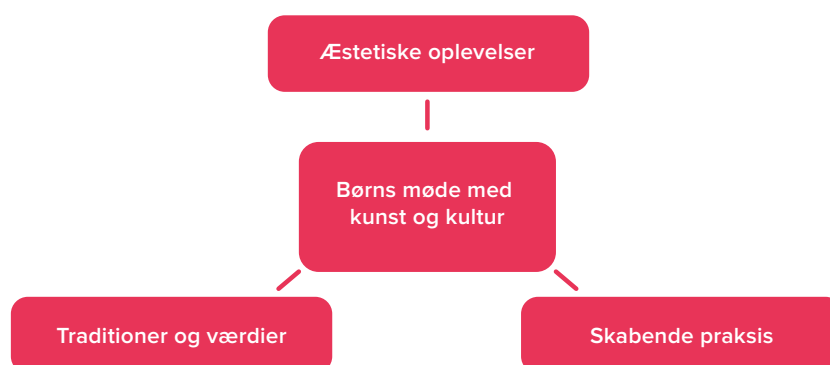
Skabende praksis er, når børn *afprøver* forskellige æstetiske udtryksformer og får erfaringer med forskellige genrer, teknikker og redskaber.

Endelig kan der tilføjes et tredje element i form af **traditioner og værdier**, sådan som det fremgår af figuren nedenfor. Traditioner og værdier afspejler børnenes møde med kulturel mangfoldighed og erfaring med egne og andres kulturelle værdier og traditioner, fx fastelavn, karneval og religiøse traditioner som Ramadan og juleaften.

Kortlægningen fokuserer først og fremmest på de æstetiske oplevelser og skabende praksis og i mindre grad på traditioner og værdier, der dog inddrages via enkelte spørgsmål.

² Se inspirationshæfte - Kunst og kultur i dagtilbud - sådan! (EVA/Rambøll 2015) for kriterier for udvælgelse af eksempler.

FIGUR 2-1
Dimensioner i børns møde med kunst og kultur

2.3 Afgrænsning

Læreplanstemaet *kulturelle udtryksformer og værdier* indgår som en del af alle dagtilbuds daglige pædagogiske praksis i højere eller mindre grad. Denne kortlægning fokuserer imidlertid på oplevelser og aktiviteter, der bryder og gør en forskel i forhold til daglig pædagogisk praksis. Det vil sige oplevelser og processer, der åbner for mødet med kulturlivets professionelle folk og særlige mødesteder fx teatre og museer. Hertil kommer kunstneriske og kulturelle oplevelser gennem forløb, der er udført af pædagoger med formelle eller særlige kompetencer inden for kunstarter eller formidling af kunst og kultur for børn.

Kortlægningen har primært fokus på arbejdet med kunst og kultur i dagtilbud som en **selvstændig og særlig aktivitet**, hvorfor der bl.a. er spurgt til følgende elementer:

- Gennemførelse af forløb, hvor der samarbejdes med en professionel kunstner
- Gennemførelse af forløb, hvor man har besøgt eller har fået besøg af en repræsentant fra en kulturinstitution (museum, teater/teatergruppe, koncertsal/musikere mv.)
- Gennemførelse af et forløb/en aktivitet i samarbejde med et lokalt børnekulturhus eller lignende
- Gennemførelse af et forløb ved en pædagog med *formelle kompetencer*³ inden for en kunstart eller formidling af kunst og kultur for børn
- Gennemførelse af et forløb ved en pædagog med *særlige kompetencer*⁴ inden for en eller flere kunstarter.

Kortlægningen fokuserer altså alene på aktiviteter, der har haft som mål at give børnene en kunstnerisk eller kulturel oplevelse, eller har givet dem mulighed for at blive en del af en kunstnerisk eller kreativ proces. Forløb hvor kunst- og kulturelementer understøtter og rammesætter indholdsmæssige mål inden for læreplanstemaerne⁵ (fx sprogstimulering, hvor man bruger højtlesning eller sang, eller stimulering af finmotorik, hvor børnene laver perleplader), indgår ikke i denne kortlægning. Dette er *ikke* ensbetydende med, at sådanne aktiviteter ikke har en værdi, det er alene udtryk for en afgrænsning af kortlægningens fokus.

³ *Formelle kompetencer* er i denne sammenhæng defineret som kompetencer, det pædagogiske personale har tilegnet sig gennem uddannelse, der udløser et uddannelsesbevis eller ECTS-point.

⁴ *Særlige kompetencer* er defineret som selv lærte kompetencer, man har tilegnet sig i kraft af en lang og vedvarende interesse for en kunstart.

⁵ Alsidig personlig udvikling, sociale kompetencer, sproglig udvikling, krop og bevægelse, naturen og naturfænomener samt kulturelle udtryksformer og værdier.

Tilsvarende er der tale om en afgrænsning, når der alene spørges til forløb gennemført af pædagoger med formelle eller særlige kompetencer. Det er ikke udtryk for mangel på anerkendelse af generelt dygtige og kreative pædagoger, der arbejder i de danske dagtilbud. Det er udtryk for, at denne kortlægning alene fokuserer på *særlige* oplevelser eller processer gennemført af og med voksne med kunstneriske, kulturelle eller særlige kreative faglige kompetencer. Der er altså tale om kompetencer, der ligger ud over dem, man tilegner sig via pædagoguddannelsen.

2.4 Definition af genstandsfeltet

Kortlægningens genstandsfelt er alle kunstformer, inklusive dans, alle kunstarter og kulturarv.

BOKS 2-1

Definition af genstandsfeltet

Kunst og kultur i dagtilbud er afgrænset til syv overordnede kunstarter/kunstformer:

1. Arkitektur, kunsthåndværk og design
2. Billedkunst
3. Film, animation og digitale medier
4. Litteratur og biblioteker
5. Musik
6. Scenekunst – teater, opera, dans, performance og cirkus
7. Kulturarv og museer.

Under hver kunstart eller kunstform findes en række kulturelle udtryksformer for børn som eksempelvis højtlesning, sang, dans, fantasi, leg og modellering.

Kilde: EMU og Børnekulturportalen

Dagtilbud er i denne sammenhæng daginstitutioner for børn inden skolestart, herunder dagplejen, vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede dagtilbud.

3. Resultat af spørgeskemaundersøgelse til dagtilbud

Dette kapitel vil belyse resultatet af den spørgeskemaundersøgelse, der blev gennemført blandt 648 ledere af dagplejer, vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede dagtilbud i januar og februar 2015. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at kortlægge brugen af kunst og kultur i dagtilbuddene og den kommunale dagpleje i 2014.

3.1 Brede og hyppighed af aktiviteter med fokus på kunst og kultur

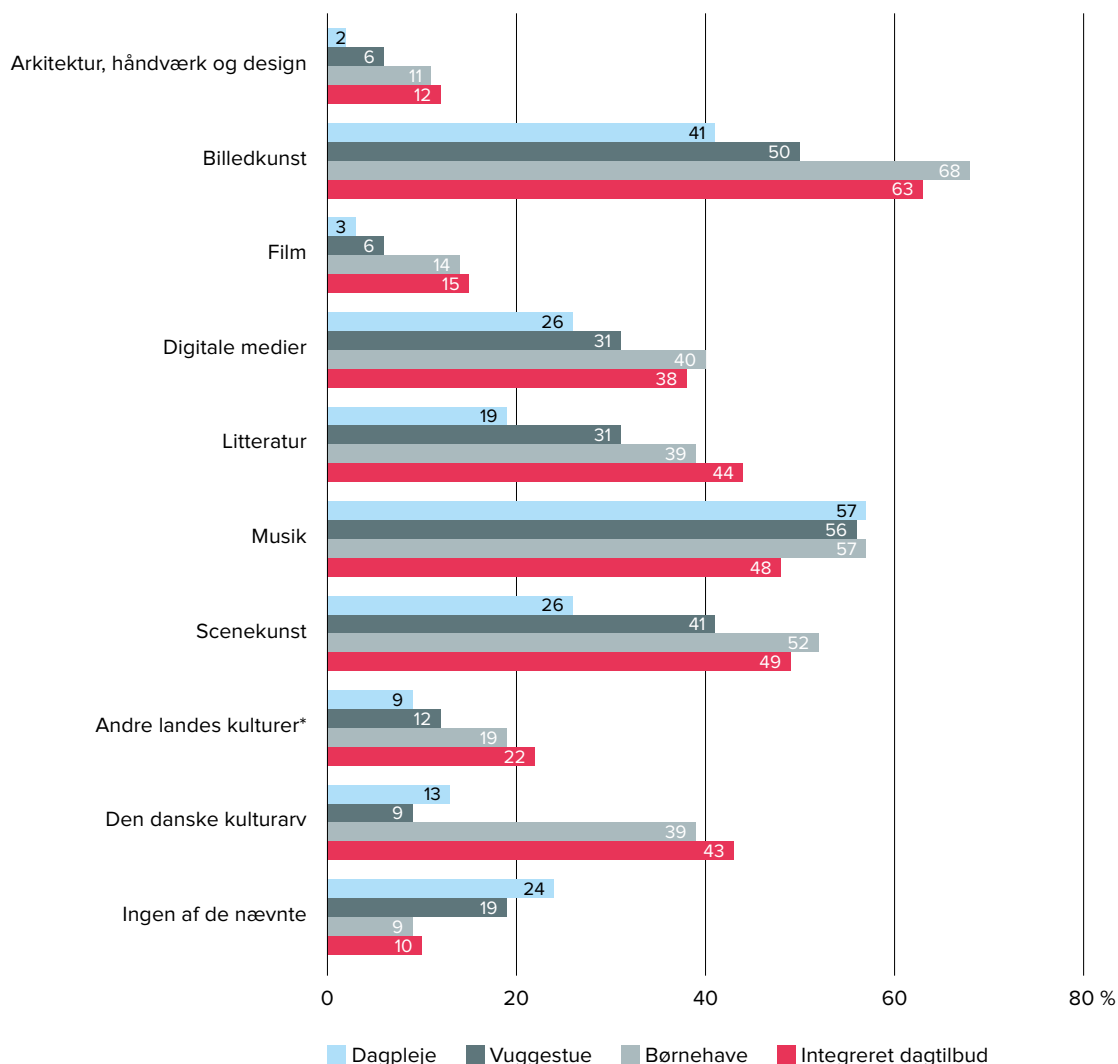
Hvilke forskellige kunst- og kulturformer møder små børn i løbet af deres tid i dagpleje og dagtilbud? Hvor ofte får børnene chancen for at se en professionel kunstner arbejde? Hvor ofte får de kunstneriske og kulturelle oplevelser? Og hvor ofte er de selv med til at skabe kunst og kultur? Det er disse spørgsmål, som dette afsnit vil svare på.

Mest billedkunst og musik, mindst film og arkitektur

Det er tydeligt, at enkelte kunst- og kulturformer er fremherskende i dagtilbuddenes arbejde. På tværs af dagtilbudstyper er der en klar tendens til, at billedkunst og musik er de kunstformer, som den største andel af dagtilbuddene arbejdede med i 2014, mens film samt arkitektur, håndværk og design er de kunst- og kulturformer, som færrest dagtilbud arbejdede med.

FIGUR 3-1
Hvilke kunst- og kulturformer har dagtilbuddet arbejdet med i 2014? Angivet i procent.

* Mødet med andre landes kulturer handler om, at børnene møder kulturel mangfoldighed og får erfaring med forskellige landes kulturelle værdier og traditioner, fx karneval og religiøse traditioner som Ramadan og kinesisk nytår. Dagtilbud i alt: 68 (dagplejer), 32 (vuggestuer), 151 (integrerede dagtilbud), 114 (børnehaver).

I denne sammenhæng er det interessant, at kun en mindre del af de dagtilbud, som inddrager billedkunst og musik i hverdagen, har personale med formelle kompetencer til at formidle og igangsætte aktiviteter med billedkunst og musik i centrum – 21 pct. af de dagtilbud, der arbejdede med billedkunst, har personale ansat med formelle kompetencer inden for billedkunst, og 24 pct. af de dagtilbud der arbejdede med musik, har personale ansat med formelle kompetencer inden for musik.

Som det fremgår af figur 3-1 finder kortlægningen mindre forskelle mellem dagtilbudstyper. Bortset fra musik, som de forskellige dagtilbudstyper arbejdede lige meget med⁶, viser kortlægningen, at en større andel af børnehaver og integrerede dagtilbud end vuggestuer og dagplejere arbejdede med alle de nævnte kunst- og kulturformer. Med andre ord arbejdede børnehaver og aldersintegrerede dagtilbud mere med alle kunst- og kulturformer (på nær musik) end vuggestuer og dagplejere i 2014.

⁶ Integreret dagtilbud dog i lidt mindre grad.

Uanset om der stilles skarpt på de kunst- og kulturformer, som dagtilbuddene arbejdede mest eller mindst med i 2014, angiver dagtilbudslederne i spørgeskemaundersøgelsen de samme årsager til, at det netop er disse kunst- og kulturformer, de oftest arbejder med. Således er den hyppigst angivne årsag, at dagtilbuddet har pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer på området (62 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen). Den næsthyppe årsag er, at de valgte kunst- og kulturformer er nemme at arbejde med i en pædagogisk sammenhæng (54 pct.). Endelig peger en vis andel på velegnede materialer og faciliteter som en medvirkende årsag (43 pct.) og at de pågældende kunst- og kulturformer er valgt, fordi børnene godt kan lide dem (41 pct.) (se figur 29 i tabelrapport 1).

BOKS 3-1

Kortlægningens definition af "formelle kompetencer" og "særlige, selvlærte kompetencer"

Formelle kompetencer er i denne sammenhæng defineret som kompetencer til at formidle kunst og kultur for børn og/eller til at igangsætte aktiviteter inden for en kunst- eller kulturform. Formelle kompetencer er dokumenteret i uddannelsesbevis eller ECTS-point.

Særlige, selvlærte kompetencer er i denne sammenhæng defineret som selvlærte kompetencer, som man har tilegnet sig i kraft af en lang og vedvarende interesse for en kunst- eller kulturart.

Kun en fjerdedel af dagtilbudslederne i spørgeskemaundersøgelsen angiver tilstedeværelsen af pædagogisk personale med formelle kompetencer til at formidle og/eller igangsætte aktiviteter med fokus på kunst og kultur som årsag til at arbejde med bestemte kunst- og kulturformer. I det lys er det værd at bemærke, at når der spørges til årsager til *ikke* at arbejde med kunst- og kulturformer, så angiver halvdelen af dagtilbudslederne fraværet af personale med formelle kompetencer på området som årsag. Den næsthyppe forklaring på ikke at inddrage bestemte kunst- og kulturformer i aktiviteterne i dagtilbuddet er fravær af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer (38 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen) (se figur 30 i tabelrapport 1). Dette indikerer, at små børns møde med kunst og kultur i dagtilbud og dagpleje på nuværende tidspunkt særligt afhænger af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer og i nogen grad af pædagogisk personale med formelle kompetencer.

Endelig har en tredjedel af dagtilbudslederne benyttet sig af 'andet'-kategorien til at forklare fravalget af visse kunst- og kulturformer. Hovedparten af de pågældende respondenter henviser til behovet for at prioritere. Eksempler på forklaringer er: "*Der har været så meget andet på årshjulet i 2014*", "*Vi hverken kan eller vil det hele på én gang*", og "*Vi må prioritere – det kommer i 2015*".

I denne sammenhæng bemærkes det også, at kun mindre andele af dagtilbuddene i spørgeskemaundersøgelsen angiver manglende økonomiske ressourcer eller for lav pædagogisk normering som årsag til at fravælge nogle kunst- og kulturformer (hhv. 17 pct. og 13 pct.).

Hele børnegruppen møder oftest kunsten og kulturen gennem planlagte og målrettede aktiviteter igangsat af det pædagogiske personale

Kortlægningen viser, at planlagte og målrettede aktiviteter igangsat af pædagogisk personale med formelle eller særlige, selvlærte kompetencer, er den aktivitetsform, som den største andel af dagtilbuddene anvendte i 2014 til at præsentere **hele børnegruppen** for kunstneriske og kulturelle udtryksformer (65 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen). Lidt over

halvdelen af alle dagtilbud tog i 2014 hele børnegruppen med på museum, biblioteket, i teatret eller en anden kulturinstitution (57 pct.). I omtrent en tredjedel af dagtilbuddene deltog hele børnegruppen i 2014 i aktiviteter, hvor en professionel kunstner besøgte dagtilbuddet (32 pct.). Den mindst fremherskende aktivitetsform, som alle børn deltog i, var planlagte og målrettede forløb igangsat af en professionel kunstner og videreført af personalet (20 pct.) (se tabel 1 i tabelrapport 1).

Som det fremgår af tabel 1 er der tydelige forskelle mellem dagtilbudstyper hvad angår forekomsten af nogle, men ikke alle, aktivitetsformer.

TABEL 1
På hvilken måde har alle børnene i dagtilbuddet mødt kunst og kultur i 2014? Angivet i procent.

	Dagleje	Vuggestue	Børnehave	Integreret dagtilbud	I alt
Besøg på kulturinstitutioner	44 %	39 %	65 %	58 %	57 %
Besøg i dagtilbuddet af professionelle kunstnere	27 %	12 %	37 %	35 %	32 %
Planlagte og målrettede forløb igangsat af en professionel kunstner/kulturinstitution og videreført af personalet	21 %	19 %	21 %	18 %	20 %
Planlagte og målrettede aktiviteter i dagtilbuddet, som pædagogisk personale med formelle eller særlige, selv lærte kompetencer selv igangsatte	40 %	73 %	67 %	71 %	65 %
Ingen af de ovennævnte	23 %	15 %	8 %	6 %	10 %
Dagtilbud i alt	52	26	104	136	318

Børnene møder kunsten og kulturen gennem besøg på kulturinstitutioner, men oftest i mindre grupper

Kortlægningen viser, at besøg på kulturinstitutioner er den aktivitetsform, som den største andel af dagtilbuddene anvendte i 2014 til at præsentere **en del af børnegruppen** for kunstneriske og kulturelle udtryksformer (84 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen). Dette indikerer, at når dagtilbuddene besøger kulturinstitutioner, sker det oftest med en mindre gruppe af børn end med hele børnegruppen samlet. Den anden mest fremherskende aktivitetsform for grupper af børn var i 2014 planlagte og målrettede aktiviteter igangsat af pædagogisk personale (70 pct.) (se tabel 2 i tabelrapport 1).

Som det fremgår af tabel 2, er der også her forskelle mellem dagtilbudstyper hvad angår nogle, men ikke alle, aktivitetsformer. De forskellige resultater for dagplejere og vuggestuer indikerer, at forklaringen på forskelle mellem aktivitetsformer ikke blot skal findes i børnenes alder, men også i organisatoriske forhold i de forskellige dagtilbudstyper.

TABEL 2

På hvilken måde har en gruppe af børn i dagtilbuddet mødt kunst og kultur i løbet af 2014? Angivet i procent.

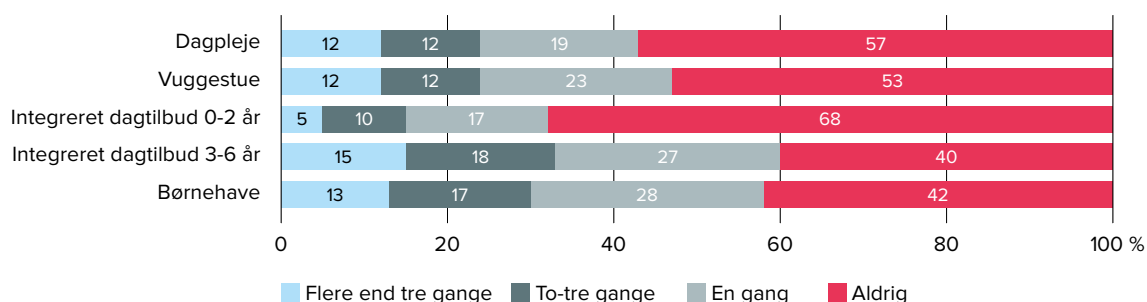
	Dagpleje	Vuggestue	Børnehave	Integreret dagtilbud	I alt
Besøg på kulturinstitutioner	77 %	62 %	92 %	85 %	84 %
Besøg i dagtilbuddet af professionelle kunstnere	46 %	39 %	41 %	32 %	38 %
Planlagte og målrettede forløb igangsat af en professionel kunstner/kulturinstitution og videreført af personalet	31 %	23 %	25 %	29 %	28 %
Planlagte og målrettede aktiviteter i dagtilbuddet, som pædagogisk personale med formelle eller særlige, selvlærte kompetencer selv igangsatte	58 %	69 %	74 %	73 %	70 %
Ingen af de ovennævnte	2 %	0 %	1 %	0 %	1 %
Dagtilbud i alt	52	26	104	136	318

De 3-6-årige børn møder oftere en professionel kunstner end de 0-2-årige børn

I kortlægningen er hyppigheden af de forskellige måder, som små børn kan møde kunst og kultur igennem, afdækket. Det autentiske møde med kunst og kultur kan foregå både i og uden for institutionen og er i denne sammenhæng et møde, hvor børnene har mulighed for at opleve og tale med en professionel kunstner. Som det fremgår af figur 3-2, mødte de 3-6-årige børn i over halvdelen af børnehaverne og de integrerede dagtilbud en kunstner i 2014. Derimod mødte de 0-2-årige børn i over halvdelen af dagplejerne, vuggestuerne og de integrerede dagtilbud ikke en kunstner i 2014.

FIGUR 3-2

Hvor mange gange i 2014 har børnene mødt en professionel kunstner (et autentisk møde)? Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 52 (dagplejer), 26 (vuggestuer), 136 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 136 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 104 (børnehaver).

Æstetiske oplevelser er oftest formidlet af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer

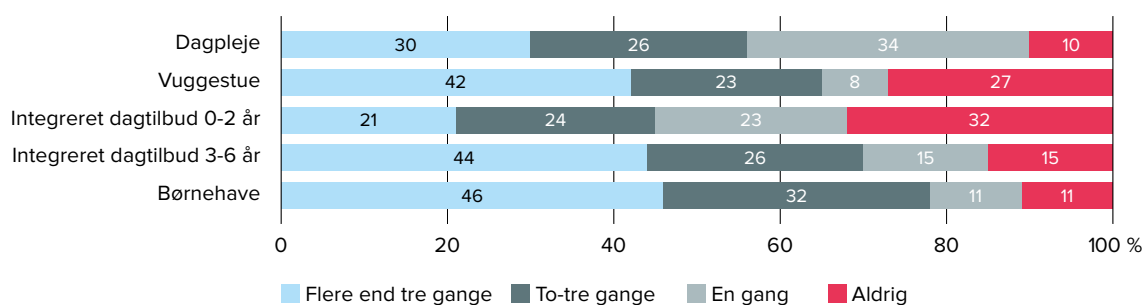
En æstetisk oplevelse er, når børn oplever kunstneriske og kulturelle udtryksformer, eksempelvis på et museum for moderne kunst, til en mindre jazzkoncert i dagtilbuddet eller på et teater. Der er altså tale om kultur for børn, som både kan foregå i og uden for dagtilbuddet. I kortlægningen skelnes der mellem æstetiske oplevelser formidlet af professionelle kunstnere, oplevelser formidlet af pædagogisk personale med formelle kompetencer og oplevelser formidlet af pæda-

gogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer (se boks 3-1 for definitioner). Dagtilbudsledernes svar fremgår af figurerne 3-3, 3-4 og 3-5 på de næste sider.

En sammenligning af de tre figurer viser, at æstetiske oplevelser oftest formidles af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer – også når der skelnes mellem dagtilbudstyper og aldersgrupper⁷. Dog er der forskelle mellem dagtilbudstyper, når man ser på, hvor ofte æstetiske oplevelser formidlet af henholdsvis kunstnere, personale med formelle og personale med særlige, selvlærte kompetencer finder sted.

Som det fremgår af figur 3-3, får 3-6-årige børn i børnehaver og integrerede dagtilbud (3-6-år) generelt flere æstetiske oplevelser formidlet af professionelle kunstnere end 0-2-årige børn i dagplejer, vuggestuer og aldersintegrerede dagtilbud (0-2 år). Dog skiller dagplejerne sig ud, idet andelen af børn i dagplejen, der ikke havde æstetiske oplevelser formidlet af professionelle kunstnere i 2014, kun er 10 pct., hvor tallet for vuggestuer og integrerede dagtilbud (0-2 år) er henholdsvis 27 pct. og 32 pct.

FIGUR 3-3
Hvor mange gange i 2014 har børnene haft en æstetisk oplevelse formidlet af professionelle kunstnere? Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 52 (dagplejer), 26 (vuggestuer), 136 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 136 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 104 (børnehaver).

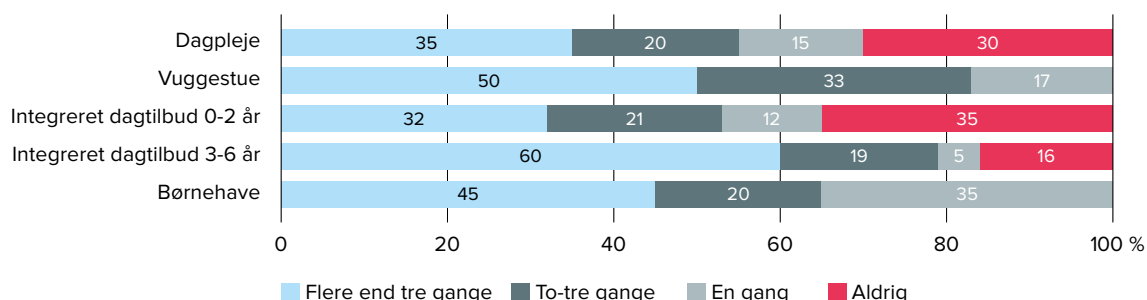
Der ses ikke samme klare skel mellem dagtilbud for 0-2-årige og 3-6-årige, når der spørges til æstetiske oplevelser formidlet af pædagogisk personale med formelle kompetencer. Det er bemærkelsesværdigt, at børnene imellem 16 og 35 pct. af dagtilbuddene ikke har haft en æstetisk oplevelse formidlet af personale med formelle kompetencer i 2014, på trods af at personalet har kompetencerne⁸. Dette kan tyde på, at man i disse dagtilbud ikke udnytter det pædagogiske personales kompetencer til fulde.

7 Svarmulighederne til de tre spørgsmål er ikke de samme. I spørgsmål om æstetiske oplevelser formidlet af professionelle kunstnere og pædagogisk personale med formelle kompetencer strækker svarmulighederne sig fra flere end tre gange i 2014 til aldrig. I spørgsmål om æstetiske oplevelser formidlet af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer strækker svarmulighederne sig fra hver dag til aldrig. Andelen, der har svaret 'flere end tre gange' til de to førstnævnte sammenlignes med andelen, der har svaret hver dag, mindst en gang om ugen, mindst en gang om måneden eller mindst en gang i kvartalet (de nævnte svarmuligheder summeres).

8 De forskellige dagtilbudstypers besvarelser i figur 3-4 bør dog læses med det forbehold, at spørgsmålet kun er stillet til dagtilbud, der har angivet, at de har pædagogisk personale med formelle kompetencer til at formidle og/eller igangsætte aktiviteter med fokus på kunst og kultur for små børn. Et mindre datagrundlag vil altid gøre svarfordelingerne mindre sikre.

FIGUR 3-4

Hvor mange gange i 2014 har børnene haft en æstetisk oplevelse formidlet af pædagogisk personale med formelle kompetencer til at formidle og igangsætte aktiviteter med kunst og kultur i centrum? Angivet i procent.

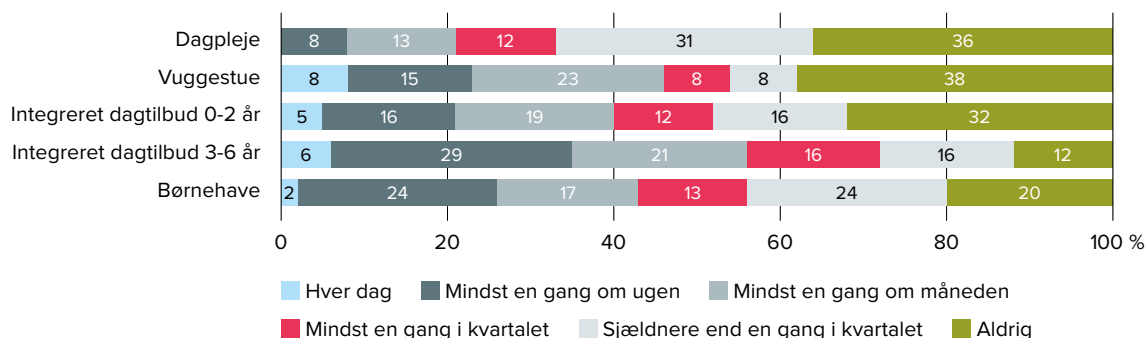

Dagtilbud i alt: 20 (dagplejer), 6 (vuggestuer), 55 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 55 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 39 (børnehaver).

Heller ikke hvad angår hyppigheden af æstetiske oplevelser formidlet af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer, ses der et tydeligt skel mellem dagtilbud for 0-2-årige og dagtilbud for 3-6-årige. Som det fremgår af figur 3-5, får børn imellem 40 og 46 pct. af vuggestuer, integrerede dagtilbud (0-2 år) og børnehaver æstetiske oplevelser formidlet af personale med særlige kompetencer mindst én gang om måneden⁹. Det samme gør sig gældende i 21 pct. af dagplejerne og 56 pct. af de integrerede dagtilbud for 3-6-årige børn.

FIGUR 3-5

Hvor mange gange i 2014 har børnene haft en æstetisk oplevelse formidlet af pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer inden for et kunst- eller kulturområde? Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 52 (dagplejer), 26 (vuggestuer), 136 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 136 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 104 (børnehaver).

Skabende praksis finder oftest sted sammen med pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer

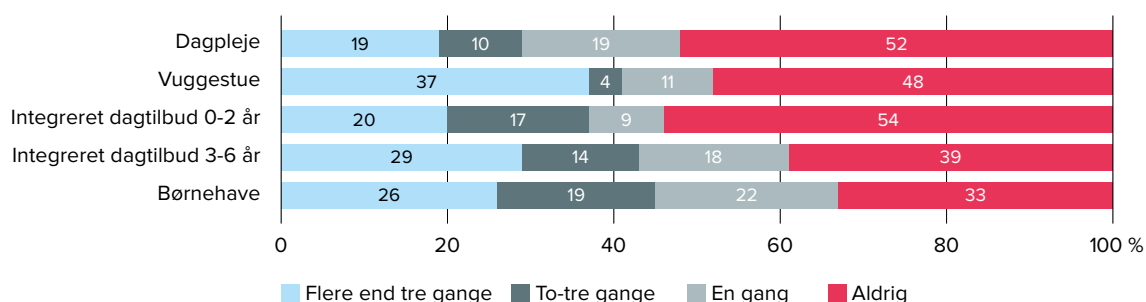
Skabende praksis er, når børn afprøver og arbejder med forskellige kunstneriske og kulturelle udtryksformer og dermed får erfaring med forskellige genrer og teknikker. Der er altså tale om kunst og kultur *af* og *med* børn. Også her skelnes der mellem skabende praksis sammen med professionelle kunstnere, pædagogisk personale med formelle kompetencer og pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer. Dagtilbudsledernes svar fremgår af figurene 3-6, 3-7 og 3-8. Ligesom det var tilfældet med æstetiske oplevelser, afprøver og arbejder børn i forskellige dagtilbudstyper oftest med kunstneriske og kulturelle udtryksformer sammen med pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer.

⁹ Disse andele er beregnet ved at summere kategorierne 'hver dag', 'mindst en gang om ugen' og 'mindst en gang om måneden'.

Som det fremgår af figur 3-6, arbejder 0-2-årige børn i dagplejer, vuggestuer og integrerede dagtilbud (0-2 år) sjældnere med kunstneriske og kulturelle udtryksformer sammen med en professionel kunstner end 3-6-årige børn i børnehaver og integrerede dagtilbud (3-6 år). I omtrent halvdelen af dagtilbuddene for 0-2-årige børn har børnene *ikke* afprøvet forskellige udtryksformer sammen med en professionel kunstner i 2014. Samme tal er henholdsvis 39 pct. for integrerede dagtilbud (3-6 år) og 33 pct. for børnehaver.

FIGUR 3-6

Hvor mange gange i 2014 har børnene selv afprøvet og arbejdet med kunstneriske og kulturelle udtryksformer og fået erfaring med forskellige genrer og teknikker sammen med *professionelle kunstnere* (skabende praksis)? Angivet i procent.

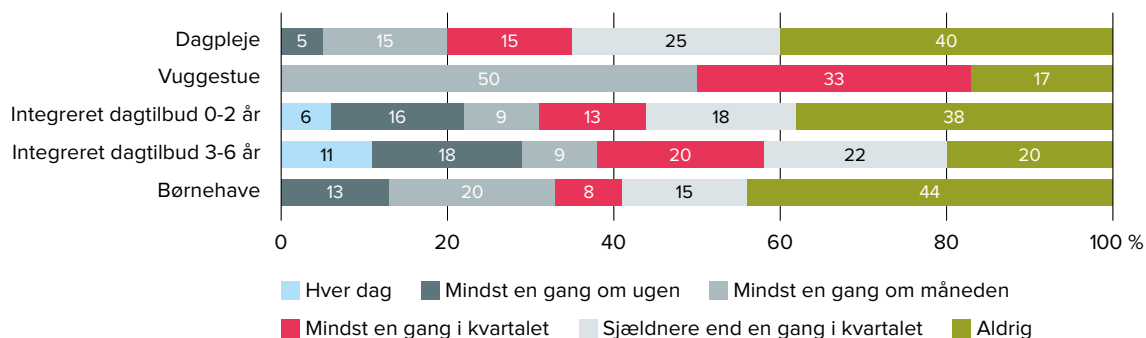
Dagtilbud i alt: 52 (dagplejer), 26 (vuggestuer), 136 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 136 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 104 (børnehaver).

Anderledes forholder det sig, når der spørges til hyppigheden af skabende praksis sammen med pædagogisk personale med formelle kompetencer. Som det fremgår af figur 3-7, ses her ikke samme tydelige forskel mellem dagtilbud for 0-2-årige børn og dagtilbud for 3-6-årige børn. Således afprøvede og arbejdede børnene i 20 pct. af dagplejerne med kunstneriske og kulturelle udtryksformer mindst en gang om måneden, mens det samme gjaldt for 50 pct. af vuggestuerne og 31 pct. af de integrerede dagtilbud for 0-2-årige børn. Hvad angår dagtilbuddene for 3-6-årige børn, afprøvede børnene i 38 pct. af de integrerede dagtilbud (3-6 år) og 33 pct. af børnehaverne kunstneriske og kulturelle udtryksformer mindst en gang om måneden i 2014¹⁰. Også her er der tegn på, at personalets formelle kompetencer til at igangsætte aktiviteter med fokus på kunst og kultur ikke udnyttes i en betydelig andel af dagtilbuddene. Dog bør resultaterne læses med det relativt beskedne datagrundlag in mente, jf. note 8.

¹⁰ Disse andele er beregnet ved at summere kategorierne 'hver dag', 'mindst en gang om ugen' og 'mindst en gang om måneden'.

FIGUR 3-7

Hvor mange gange i 2014 har børnene selv afprøvet og arbejdet med kunstneriske og kulturelle udtryksformer sammen med pædagogisk personale med *formelle kompetencer* til at formidle og igangsætte aktiviteter med kunst og kultur i centrum (skabende praksis)? Angivet i procent.

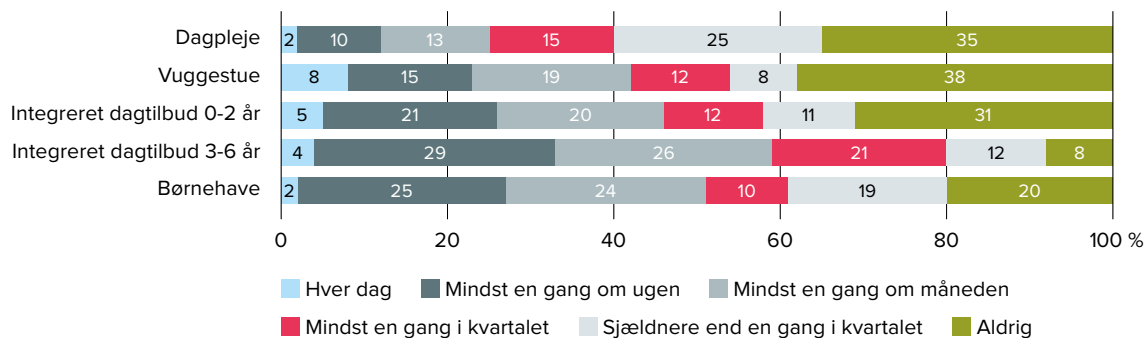

Dagtilbud i alt: 20 (dagplejer), 6 (vuggestuer), 55 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 55 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 39 (børnehaver).

Hvad angår skabende praksis sammen med pædagogisk personale med særlige, selvlærte kompetencer, ses der en svag tendens til, at de 3-6-årige børn lidt oftere end de 0-2-årige børn får muligheden for dette. Således arbejder børnene mindst én gang om måneden med kunstneriske og kulturelle udtryksformer sammen med personale med særlige kompetencer i 25 pct. af dagplejerne, 42 pct. af vuggestuerne, 47 pct. af de integrerede dagtilbud (0-2 år), 51 pct. af børnehaverne og 59 pct. af de integrerede dagtilbud (3-6 år)¹¹.

FIGUR 3-8

Hvor mange gange i 2014 har børnene selv afprøvet og arbejdet med kunstneriske og kulturelle udtryksformer sammen med pædagogisk personale med *særlige, selvlærte kompetencer* inden for et kunst- eller kulturområde (skabende praksis)? Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 52 (dagplejer), 26 (vuggestuer), 136 (integrerede dagtilbud 0-2 år), 136 (integrerede dagtilbud 3-6 år), 104 (børnehaver).

3.2 Børnenes oplevelser af aktiviteter med kunst og kultur i centrum

Som led i kortlægningen er dagtilbudslederne blevet bedt om at vurdere, hvilken aktivitetsform børnene generelt reagerer mest positivt på. Besvarelserne, som fremgår af figur 3-9, viser, at de 0-2-årige børn og de 3-6-årige børn ikke reagerer lige positivt eller negativt på de forskellige aktivitetsformer (ifølge dagtilbudslederne).

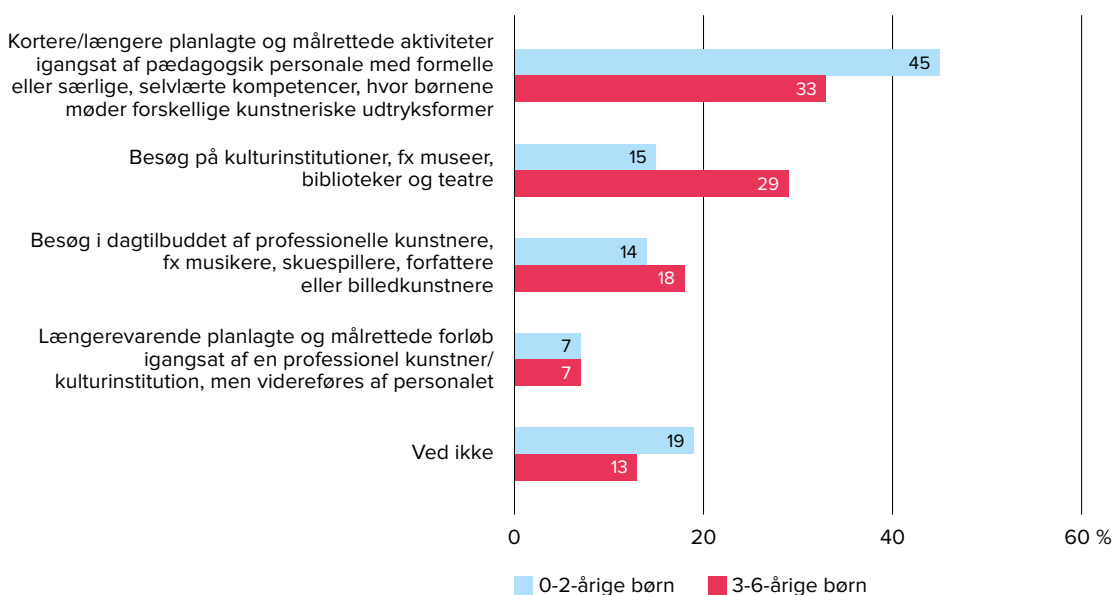
¹¹ Disse andele er beregnet ved at summere kategorierne 'hver dag', 'mindst en gang om ugen' og 'mindst en gang om måneden'.

Næsten halvdelen af lederne i dagtilbud for 0-2-årige vurderer, at denne aldersgruppe reagerer mest positivt på kortere eller længere planlagte og målrettede aktiviteter, som pædagogisk personale med formelle eller særlige, selvlærte kompetencer igangsætter. Derimod vurderer kun 15 henholdsvis 14 pct. af dagtilbudslederne, at de 0-2-årige reagerer mest positivt på besøg på kulturinstitutioner og besøg i dagtilbuddet af professionelle kunstnere.

Til sammenligning vurderer en tredjedel af lederne i dagtilbud for 3-6-årige, at denne aldersgruppe reagerer mest positivt på kortere eller længere planlagte og målrettede aktiviteter, som pædagogisk personale med formelle eller særlige, selvlærte kompetencer igangsætter. Næsten en lige så stor andel, 29 pct., vurderer, at de 3-6-årige reagerer mest positivt på besøg på kulturinstitutioner. Dermed indikerer dagtilbudsledernes svar, at de 3-6-årige børn får et større udbytte af besøg på kulturinstitutioner end de 0-2-årige.

Endelig bemærkes det, at kun 7 pct. af både ledere i dagtilbud for 0-2-årige og for 3-6-årige vurderer, at børn generelt reagerer mest positivt på længerevarende planlagte og målrettede forløb, der igangsættes af en professionel kunstner, men videreføres af personale. En del af forklaringen kan dog være, at det gennemsnitlige dagtilbud kun sjældent samarbejder med professionelle kunstnere.

FIGUR 3-9
Hvilken aktivitetsform har børnene generelt reageret mest positivt på? Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 215 (dagtilbud for 0-2-årige), 240 (dagtilbud for 3-6-årige).

I forlængelse af ovenstående bør det understreges, at der er tale om ledernes vurderinger af børnenes udbytte og reaktioner på de forskellige aktivitetsformer. Som led i arbejdet med at udvikle inspirationsmateriale om brug af kunst og kultur i dagtilbud har Danmarks Evalueringsinstitut og Rambøll besøgt et antal dagtilbud, som alle har inddraget kunst og kultur i det pædagogiske arbejde. Af boks 3-2 fremgår udvalgte eksempler fra dagtilbud, som har gennemført forskellige aktiviteter med kunst og kultur i centrum.

BOKS 3-2

Eksempler på børns reaktioner på aktiviteter med kunst og kultur i centrum

LÆNGERE PLANLAGT OG MÅLRETTET FORLØB OM DEN GRÆSKE OLDTID IGANGSAT AF PÆDAGOGISK PERSONALE MED SÆRLIGE, SELVLÆRTE KOMPETENCER

I et forløb over seks måneder arbejdede en børnehave med den græske oldtid. Undervejs i forløbet stiftede børnene bekendtskab med udtryksformer som fortællinger, billeder, teater m.m. Pædagogerne fortæller: *"Selv om vi havde høje forventninger, så blev vi overrasket over, hvor meget børnene gik op i det. Det var sjovt for os selv, og gav os inspiration, viden og glæde. Det blev formidlet videre til børnene, at de kunne mærke engagerede voksne, som vakte deres nysgerrighed. Det er kunsten i pædagogik. Man skal ikke lave græsk oldtid, hvis man synes, det er irrelevant."*

BESØG PÅ KULTURINSTITUTION

I en børnehave gennemførte pædagogerne et forløb med Mozarts opera *Tryllefløjten* i centrum. Til slut i forløbet så hele børnehaven operaen i en kort, børnevenlig version på det lokale kulturværk. Pædagogerne fortæller: *"Vi havde talt meget med børnene om, hvordan et teater ser ud, at der var højt til loftet, høje lyde osv. Men også om hvordan man skal opføre sig i et teater. Så blev børnene sat ind på rad og række, og så sad de der og klappede i takt til operaen. De var meget opslugt af det."*

SAMARBEJDE MED PROFESSIONEL MAVEDANSER

Et integreret dagtilbud samarbejder med en professionel, tyrkisk mavedanser, som gennemfører en aktivitet med børnene i dagtilbuddet en gang om ugen. Danseren 'danser for' og børnene 'danser efter'. Hun syr også autentiske dansekostumer sammen med børnene. Pædagogerne fortæller: *"Det er fantastisk at se, hvordan børnene – både fra vuggestuen og børnehaven – er optaget af dansen. Det er ikke svært at være med – heller ikke som voksen. Man kan mærke, at hun er professionel danser. Også fordi hun er meget ægte og seriøs om mavedansen; hun og børnene har altid de fine kostumer på, og hver bevægelse passer til musikken. Det bliver stemningsfuldt på en anden måde, end hvis vi bare dansede."*

LÆNGERE PLANLAGT FORLØB IGANGSAT AF KULTURINSTITUTIONEN DEN KREATIVE SKOLE OG VIDEREFØRT AF DET PÆDAGOGISKE PERSONALE

En børnehave samarbejder med Den Kreative Skole, som er en kulturinstitution, der tilbyder undervisning i musik, drama, billedkunst og dans til børn og unge. Som en del af samarbejdet er børnehaven på Den Kreative Skole fire gange ugentligt med én gruppe børn per dag. Pædagogerne fortæller: *"Samarbejdet med Den Kreative Skole er omdrejningspunktet for alt i børnehaven. Processerne foregår hele tiden, og ikke kun når vi er på Den Kreative Skole. Fx bruger vi dele af rytmikundervisningen ved samlinger." Børnene er meget engagerede, begejstrede og koncentrerede. De fleste holder opmærksomheden hele vejen igennem. Bagefter fortæller de: "Det var sjovt – der er ikke noget kedeligt."*

3.3 Personalets forudsætninger

Hvad er forklaringen på, at mange kunst- og kulturformer kun sjældent inddrages i aktiviteterne i dagtilbuddene, og at de små børn så sjældent præsenteres for kunst og kultur af professionelle (både pædagogisk personale med formelle kompetencer og kunstnere)? Dette afsnit om det pædagogiske personales forudsætninger og næste afsnit om dagtilbuddenes samarbejds-

flader vil belyse disse spørgsmål. Igen rettes fokus mod *formelle* og *særlige, selv lærte kompetencer* samt det pædagogiske personales mulighed for faglig sparring og videndeling i hverdagen.

Kun få pædagoger med formelle kompetencer til at formidle og igangsætte aktiviteter med kunst og kultur i centrum

Kortlægningen viser, at det pædagogiske personales forudsætninger for at inddrage kunst og kultur i det pædagogiske arbejde er begrænsede. Således svarer 62 pct. af alle dagtilbudsledere i spørgeskemaundersøgelsen, at dagtilbuddet ikke har pædagogisk personale med formelle kompetencer til at formidle kunst og kultur til børn og/eller igangsætte aktiviteter inden for en række kunst- og kulturformer (se figur 10 i tabelrapport 1). Dette gælder i særlig grad for vuggestuer, hvor 77 pct. ikke har pædagogisk personale med formelle kompetencer (se tabel 9 i tabelrapport 1). Flest dagtilbud har personale ansat med formelle kompetencer inden for billedkunst og musik. Henholdsvis 18 og 16 pct. af dagtilbuddene har personale med formelle kompetencer til at formidle og igangsætte aktiviteter med fokus på disse to kunst- og kulturformer. Dette resultat afspejles også i, at der kun i en tredjedel af dagtilbuddene i spørgeskemaundersøgelsen er medarbejdere, som har kunst og kultur som deres primære fokus- eller kompetenceområde i hverdagen (se figur 7 i tabelrapport 1). Der er dog en vis variation mellem dagtilbudstyper. For integrerede dagtilbud og børnehaver er de tilsvarende tal 41 og 32 pct., mens det for vuggestuer og dagplejer er hhv. 32 og 35 pct. (se figur 36 i tabelrapport 1).

Kompetenceudvikling med fokus på kunst og kultur prioriteres lavt

Det pædagogiske personale mangler i vid udstrækning formelle kompetencer til at arbejde med kunst og kultur for, med og af børn, og kompetencerne forbedres kun i relativt beskedent omfang via kompetenceudvikling. 71 pct. af samtlige dagtilbudsledere i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at der inden for de sidste tre år ikke er nogen blandt det pædagogiske personale, som har gennemført kompetenceudvikling med fokus på at formidle kunst og kultur til børn og igangsætte aktiviteter med fokus på kunst og kultur. I de tilfælde, hvor der er gennemført kompetenceudvikling, er der primært tale om kortere kurser og seminarer (se figur 11 i tabelrapport 1). Andelen af børnehaver og integrerede dagtilbud, der inden for de sidste tre år har haft personale, der har gennemført relevant kompetenceudvikling, er dog større end dagplejere og ikke mindst vuggestuer. Blandt børnehaver og integrerede dagtilbud svarer 67 og 66 pct. nej, mens det tilsvarende tal for dagplejeledere og vuggestuer er hhv. 79 og 92 pct. (se tabel 10 i tabelrapport 1).

Interessen er der

Kortlægningen viser, at fraværet af formelle kompetencer ikke er lig med manglende interesse blandt personalet. 62 pct. af respondenterne er helt eller overvejende enige i, at arbejdet med kunst og kultur i dagtilbuddet er noget, som personalet generelt interesserer sig for. Kun 9 pct. er helt eller overvejende uenige i samme udsagn (se figur 9 i tabelrapport 1). Det pædagogiske personales interesse for at arbejde med kunst og kultur er dog størst i børnehaver og integrerede dagtilbud, mens interessen er lidt mindre i vuggestuer og dagplejer (se figur 40 i tabelrapport 1).

Kortlægningen viser også, at arbejdet med kunst og kultur i dagtilbuddene kun til en vis grad varetages af ildsjæle. 56 pct. af dagtilbudslederne er helt eller overvejende enige i, at arbejdet med kunst og kultur løftes af en eller to ildsjæle blandt personalet, 23 pct. er hverken enige eller uenige, og 21 pct. er helt eller overvejende uenig (se figur 8 i tabelrapport 1).

Faglig sparring om kunst og kultur prioriteres forholdsvis lavt i dagtilbuddene

I 80 pct. af dagtilbuddene i spørgeskemaundersøgelsen afsættes der i en eller anden grad tid til videndeling og faglig sparring om inddragelse af kunst og kultur i det pædagogiske arbejde. Blot 24 pct. af dagtilbudslederne afsætter tid på interne møder hver eller hver anden måned, mens 26 pct. sjældnere end én gang per halvår reserverer tid på interne møder (se figur 12 i tabelrapport 1). På tværs af dagtilbudstyper er der ikke store udsving i mulighederne for videndeling og sparring. Dog prioriteres det højest i integrerede dagtilbud og lavest i dagplejer (se figur 37 i tabelrapport 1).

3.4 Samarbejdsflader

Samarbejder dagtilbuddene med kunst- og kulturinstitutioner i nærområdet for at inddrage kunst og kultur i hverdagen? Hvor henter dagtilbuddene inspiration til arbejdet med kunst og kultur? Og bruger dagtilbuddene de mange tilbud på nationalt, regionalt og kommunalt plan? Det er disse spørgsmål, som belyses i dette afsnit.

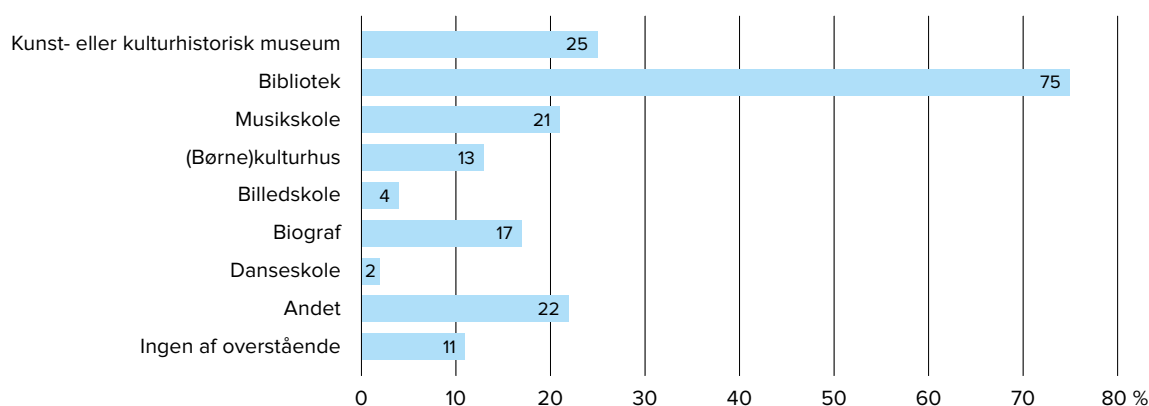
Dagtilbud samarbejder hyppigst med biblioteker, sjældnast med danseskoler og billedskoler

Kortlægningen viser, at biblioteker er den lokale aktør, som dagtilbuddene hyppigst samarbejdede med om kunst- og kulturprojekter for børn i 2014. Tre fjerdedele af dagtilbuddene i spørgeskemaundersøgelsen har samarbejdet med det lokale børnebibliotek i 2014. Den lokale samarbejdspartner, der anvendes næstmest, er kunst- og kulturhistoriske museer, som en fjerdedel af dagtilbuddene samarbejdede med i 2014. Omvendt samarbejdede kun 4 henholdsvis 2 pct. af dagtilbuddene med billed- og danseskoler. 11 pct. af dagtilbuddene samarbejdede ikke med nogen af de nævnte lokale aktører i 2014.

Skelner man mellem dagtilbudstyper, ses der enkelte forskelle i, hvilke lokale aktører der samarbejdedes med i 2014. Hele 43 pct. af dagplejerne samarbejdede med musikskoler, mens det tilsvarende tal for de øvrige dagtilbudstyper var mellem 12 og 18 pct. Børnehaver og integrerede dagtilbud samarbejdede i lidt højere grad end vuggestuer og dagplejer med kunst- eller kulturhistoriske museer og (børne)kulturhuse (se figur 38 i tabelrapport 1).

FIGUR 3-10

Hvilke af følgende lokale aktører har dagtilbuddet samarbejdet med om kunst- og kulturprojekter i løbet af 2014? (Sæt gerne flere krydser.) Angivet i procent.

Dagtilbud i alt: 318

Knap halvdelen af dagtilbuddene samarbejder med andre dagtilbud om kunst- og kulturaktiviteter

Kortlægningen viser, at samarbejdsfladen mellem dagtilbud og relevante lokale aktører er større end samarbejdsfladen mellem dagtilbud. 53 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen samarbejdede ikke med andre dagtilbud om at gennemføre aktiviteter med kunst og kultur i centrum i 2014. De resterende 47 pct. samarbejdede med et andet dagtilbud mellem én og fem gange (se figur 6 i tabelrapport 1). Dette kan tyde på, at nogle dagtilbud ikke er opmærksomme på at hente inspiration hos hinanden og drage nytte af kompetencer til at formidle kunst og kultur og igangsætte aktiviteter med kunst og kultur i centrum, som findes på andre dagtilbud i kommunen.

Skelnes der mellem dagtilbudstyper, kan der spores visse forskelle i graden af samarbejde. Vuggestuer er den dagtilbudstype, som i lavest grad samarbejdede med andre dagtilbud i 2014

(31 pct. samarbejdede med et andet dagtilbud i 2014), mens integrerede dagtilbud er den dagtilbudstype, der i højest grad samarbejdede med andre dagtilbud i 2014 (55 pct.) (se figur 39 i tabelrapport 1).

To tredjedele af dagtilbuddene benytter sig af nationale, regionale og kommunale tilbud om kunst og kultur for børn

Som led i kortlægningen er dagtilbudslederne blevet bedt om at angive, hvilke tilbud om kunst og kultur for børn dagtilbuddet gjorde brug af i 2014. En tredjedel af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen benyttede sig hverken af nationale, regionale eller kommunale tilbud. Blandt de dagtilbud, som benyttede sig af nationale tilbud, var Børnehavebiblioteker det mest benyttede tilbud (47 pct. af alle dagtilbud i spørgeskemaundersøgelsen), og Børnebiffen det næstmest benyttede tilbud (24 pct.). Derimod benyttede kun meget små andele af dagtilbuddene i undersøgelsen sig af det nationale tilbud huskunstnerordningen, Teatercentrum og Dansehallerne dansekonsulenter (hhv. 3 pct., 4. pct. og 1 pct.). Endelig benyttede 16 pct. af dagtilbuddene sig af regionale eller kommunale tilbud (se figur 4 i tabelrapport 1).

Knap halvdelen af dagtilbuddene henter inspiration hos netværk

Mens størstedelen af dagtilbuddene samarbejdede med lokale aktører på kunst- og kulturområdet i 2014, var det kun knap halvdelen, der gjorde brug af netværk eller fora¹². Således angiver 52 pct. af dagtilbudslederne i spørgeskemaundersøgelsen, at dagtilbuddet ikke gjorde brug af eller hentede inspiration hos hverken lokale, regionale eller landsdækkende netværk og fora i løbet af 2014.

De mest anvendte netværk er lokale børnekulturnetværk (16 pct. af alle dagtilbud), lokale kulturnetværk (11 pct.) samt lokale pædagogiske netværk med kulturfokus (10 pct.) (se figur 5 i tabelrapport 1). Der er en tendens til, at børnehaver og integrerede dagtilbud i højere grad end vuggestuer og dagplejer gør brug af netværk og fora. Således gjorde henholdsvis 43 og 53 pct. af børnehaver og integrerede dagtilbud ikke brug af netværk og fora i 2014, mens det samme gælder for 62 pct. af både vuggestuer og dagplejer (se tabel 11 i tabelrapport 1).

Dagtilbuddenes samarbejder på kunst- og kulturområdet fremover

Som led i kortlægningen har dagtilbudslederne svaret på, hvorvidt de har konkrete planer for, hvordan kunst og kultur skal inddrages mere fremover. At indgå nye samarbejder med kulturinstitutioner, musikskoler og andre dagtilbud er det, som flest dagtilbudsledere i spørgeskemaundersøgelsen peger på – 30 pct. af dagtilbudsledere angiver, at dagtilbuddet vil indgå i nye samarbejder fremadrettet. Derudover angiver 22 pct. af dagtilbudslederne, at de vil inddrage frivillige (fx forældrebestyrelser), og 18 pct. vil understøtte kompetenceudvikling og ansætte særligt uddannet personale. 36 pct. svarer, at de ikke har konkrete planer for, hvordan kunst og kultur skal inddrages mere i dagtilbuddet fremadrettet (se figur 34 i tabelrapport 1).

¹² Der er spurgt til lokale kulturnetværk, lokale børnekulturnetværk, lokale pædagogiske netværk med kulturfokus, Børnekulturens netværk/Børnekulturportalen, Kulturstyrelsen/Kulturministeriet, Kulturregionerne og deres netværk, Skoletjenesten, Kultur- og skoletjenesten, lokale og regionale kultur- og skoletjenester, EMU Danmarks Læringsportal, Nationalt Netværk af Skoletjenester og Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling.

4. Resultat af spørgeskemaundersøgelse til de kommunale forvaltninger

Dette kapitel vil belyse resultatet af den spørgeskemaundersøgelse, der blev gennemført blandt forvaltningsrepræsentanter i alle landets 98 kommuner. Endnu en gang skal det fremhæves, at svarprocenten ikke har været tilfredsstillende, kun 52 ud af de 98 kommuner har svaret på hele spørgeskemaet (18 har svaret på dele af spørgsmålene¹³), hvorfor resultaterne ikke kan tolkes som et fuldt dækkende billede af den aktuelle situation, men må tages med et vist forbehold.

4.1 Strategier og mål

Kun 12 ud af 69 kommuner angiver, at de har opstillet strategier og/eller mål for 0-6-åriges møde med kunst og kultur. 18 kommuner svarer dog, at strategier og mål indgår som en del af en samlet politik, fx en samlet børnekulturpolitik for hele 0-18-årsområdet, kommunens børne- og ungestrategi, et overordnet indsatsområde eller lignende. Samlet set er der altså 30 ud af 69 kommuner, der har opstillet strategier og/eller mål. I modsætning hertil svarer 27 kommuner, at de *ikke* har strategier eller mål for området. I de resterende 12 kommuner svarer respondenteren *ved ikke* på spørgsmålet.

På spørgsmålet om hvorvidt disse strategier og mål anvendes som et styringsværktøj svarer 9 ud af 11 kommuner, at det sker i høj eller i nogen grad. Kun 2 kommuner svarer i mindre grad. Det ser altså ud til, at de kommuner, der har opstillet mål og strategier, også anvender dem aktivt.

Endelig blev alle kommuner spurgt om, hvorvidt de 0-6-åriges oplevelser og erfaringer med kunst og kultur har generel politisk bevågenhed. Her svarer 7 kommuner ud af 67, at det i høj grad er tilfældet, 32 svarer, at det i nogen grad er tilfældet, og 27 kommuner, at det i mindre grad er tilfældet. Kun en kommune svarer, at det slet ikke har politisk bevågenhed.

Eksempel på nøgleord fra kommunens strategi/mål:

'Alle børn i X Kommune skal have mulighed for at modtage, deltage i og selv være skabende inden for alle kunstarter, og de skal møde professionel kunst og kultur i såvel de professionelle rammer, og der, hvor børn og unge færdes i hverdagen.'

'Vi skal styrke børns kulturelle dannelse og præsentere dem for gode kulturtilbud med afsæt i X kommunes unikke kulturkvaliteter og institutioner.'

¹³ Af samme grund vil det samlede antal respondenter variere fra spørgsmål til spørgsmål.

4.2 Rammer og organisering

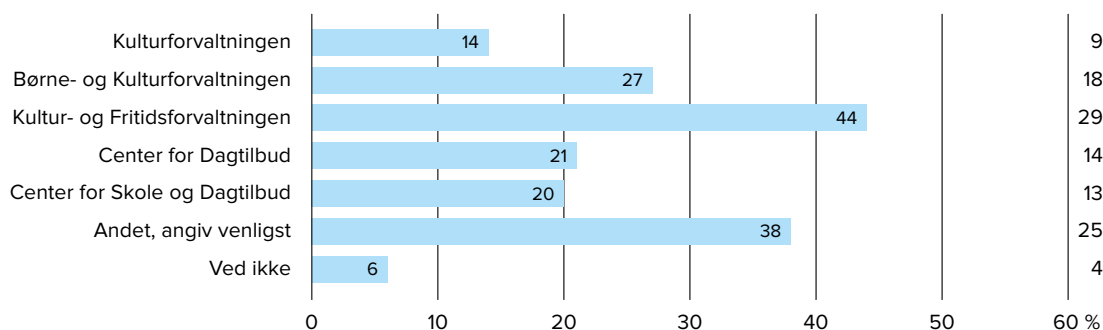
Hvordan er rammerne for og organisering af arbejdet med kunst og kultur? Hvor i den kommunale forvaltning er ansvaret for området *kunst- og kulturaktiviteter for små børn* placeret? Hvor mange medarbejdere varetager området? Hvorvidt er det muligt at få rådgivning, og hvem er de foretrukne samarbejdspartnere? Dette er spørgsmål, der belyses i de følgende afsnit.

Ansvar er placeret mange forskellige steder

Som det fremgår af figur 4.1, så varierer det i høj grad, hvor ansvaret for kunst- og kulturaktiviteter for 0-6-årige er placeret i de kommunale forvaltninger. Typisk er det placeret under Kulturforvaltningen, Børne- og Kulturforvaltningen eller Kultur- og Fritidsforvaltningen, men i 27 af kommunerne er det placeret i Center for Dagtilbud eller Center for Skole og Dagtilbud. Under *andet*-kategorien angiver respondenterne bl.a., at ansvarsområdet er placeret under Børne- og Undervisningsforvaltningen, Børne- og Ungeforvaltningen, på bibliotekerne, samt at ansvaret varetages på tværs af forvaltninger, eller er lagt ud til områdeinstitutioner eller børnehuse.

FIGUR 4-1

Hvem i den kommunale forvaltning har ansvaret for kunst- og kulturaktiviteter for 0-6-årige i kommunen? (Sæt gerne flere krydser.) Angivet i procent.

Kommuner i alt: 66

På spørgsmålet om, hvor mange medarbejdere i kommunen der helt eller delvist har børnekultur som arbejdsområde, er det typiske svar 1 eller 2 medarbejdere. 12 kommuner angiver, at de har 3 medarbejdere eller derover, og 9 kommuner angiver, at de ikke har nogen medarbejdere med dette arbejdsområde. Biblioteksmedarbejdere, der arbejder med litterær børnekulturel formidling, indgår ikke i denne oversigt, da der blev spurgt særskilt til dette. Her svarer 24 kommuner, at de har 3 eller flere biblioteksmedarbejdere, der arbejder med børnekulturel formidling. 14 kommuner har 1 eller 2 medarbejdere, mens 22 kommuner angiver, at de ikke ved det.

Lokale kulturinstitutioner og kunstnere er foretrukne samarbejdspartnere

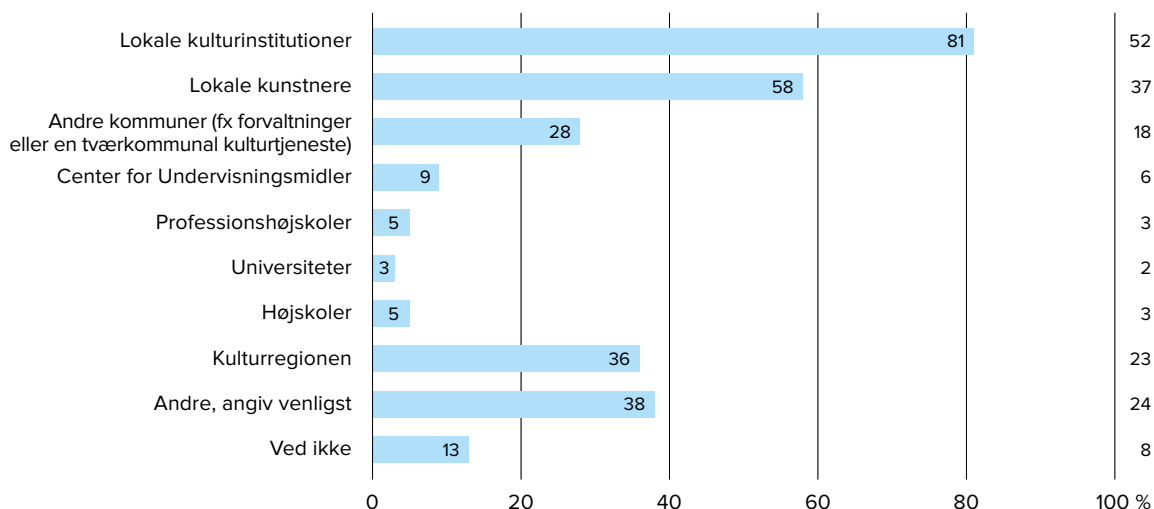
Kommunerne indgår ofte i samarbejdsrelationer i arbejdet med at tilbyde kunst- og kulturaktiviteter for børn. Også her tegner der sig et klart billede, som det fremgår af figur 4.2. De typiske samarbejdspartnere er lokale kulturinstitutioner og lokale kunstnere samt kulturregionerne. Det kommer nok ikke som den helt store overraskelse, at det forholder sig sådan, men det giver samtidig et billede af, at der fortsat er et uudnyttet potentiale. Fx er det kun 36 pct.¹⁴, der angiver, at de samarbejder med kulturregionerne, og kun 9 pct. samarbejder med Center for Undervisningsmidler. Af andre samarbejdspartnere angives bl.a. lokale kulturaftaler, skoletjenesten, BMMK (Børns møde med kunst), Den Kreative Skole m.fl.¹⁵

¹⁴ Ud af 64 kommuner.

¹⁵ Kommentarer i åbent svarfelt i spørgeskemaet.

FIGUR 4-2

Hvem samarbejder kommunen med om udbud af kunst og kultur til de 0-6-årige?
(Sæt gerne flere krydser.) Angivet i procent.

Kommuner i alt: 64

4.3 Kompetencer

Hvorvidt kommunerne prioriterer efter- og videreuddannelse inden for kunst og kultur, samt hvilke kompetencer kommunens medarbejdere besidder, belyses i dette afsnit.

Kommunerne tilskynder ikke til efter- og videreuddannelse inden for kunst og kultur

Kommunerne er ikke umiddelbart optaget af, at dagtilbuddene i særlig grad skal prioritere efter- og videreuddannelse af personalet inden for kunst og kultur. 29 ud af 55 svarer nej, og kun 6 svarer ja til dette spørgsmål. I 20 kommuner har respondenterne ikke viden om dette. I forlængelse heraf er det kun i 3 ud af 55 kommuner, hvor der er afsat særlige midler til efter- og videreuddannelse af pædagoger inden for kunst og kultur, fx gennem særlige puljer.

Hvis man som dagtilbud ønsker indholdsmæssig rådgivning og sparring i forbindelse med planlægning og gennemførelse af kunst- og kulturarrangementer eller forløb for 0-6-årige, så har man typisk mulighed for dette hos en medarbejder på rådhuset/i forvaltningen eller hos en medarbejder på en lokal kulturinstitution. Ca. 70 pct. ud af 63 besvarelser giver udtryk for, at dette er en mulighed. Tallet er noget mindre, når det gælder muligheden for sparring hos et kommunalt børnekulturnetværk, hos en kommunal kulturtjeneste eller i et børnekulturhus. Dette er kun muligt hos ca. 30 pct. Det afspejler sandsynligvis, at det langt fra er i alle kommuner, disse netværk/ tjenester eksisterer.

Flest medarbejdere har spidskompetencer inden for billedkunst, litteratur, musik og scenekunst

Ca. en fjerdedel af kommunerne (ud af 55) tilkendegiver, at de har ansat en eller flere medarbejdere med spidskompetencer eller uddannelse inden for billedkunst, litteratur, musik og scenekunst. Tallet er noget mindre, når det gælder områder som arkitektur (11 kommuner), film (4 kommuner) og digitale medier (8 kommuner).

Endelig angiver 15 kommuner, at de har ansat en eller flere medarbejdere med særlige kompetencer inden for formidling af kunst og kultur, herunder kulturarv, til børn, fx i form af en diplomuddannelse i formidling af kunst og kultur for børn og unge.

4.4 Foretrukne kunst- og kulturaktiviteter

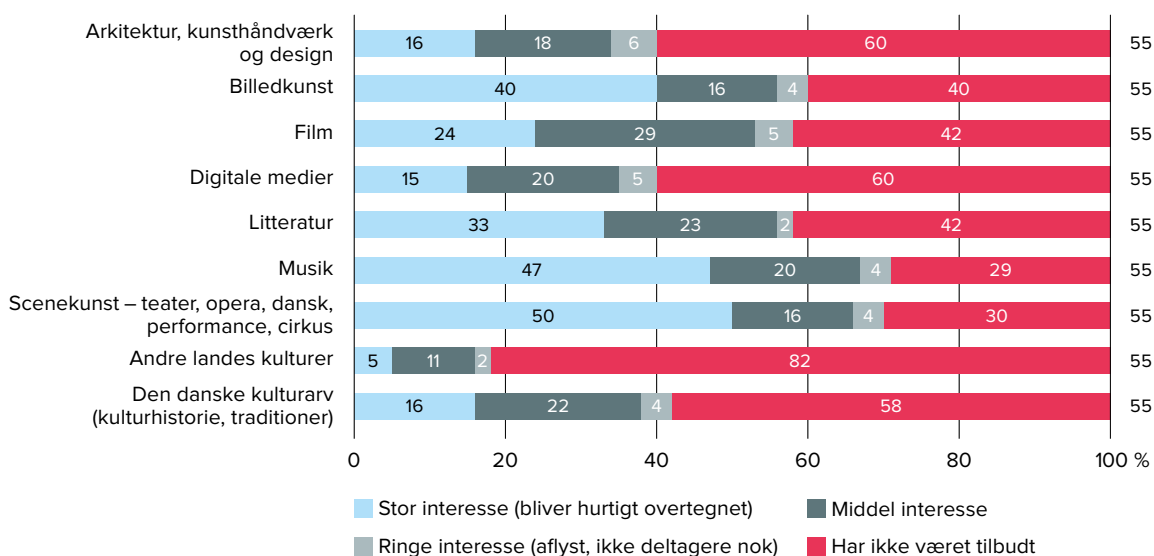
I dette afsnit belyses, hvilke kunst- og kulturoplevelser dagtilbuddene udviser størst interesse for.

Størst interesse for musik og scenekunst

Umiddelbart var et af målene med den kommunale kortlægning at skabe et overblik over antallet af kommunalt gennemførte arrangementer for 0-6-årige inden for de forskellige kunstarter. Det viste sig imidlertid at være en stor udfordring, da der typisk ikke findes én person med ét samlet overblik (jf. kapitel 2). Derimod har det været muligt for kommunerne at angive, hvor stor interessen generelt har været for arrangementer inden for de forskellige kunstarter, som det fremgår af figuren nedenfor.

FIGUR 4-3

Typer af kunst- og kulturoplevelser: Hvor stor var interessen for aktiviteterne/arrangementer, der var henvendt til dagtilbuddene inden for nedenstående kunstarter/kunstformer i 2014? Angivet i procent.

Kommuner i alt: 55

Oversigten viser, at interessen typisk er størst for musik og scenekunst efterfulgt af henholdsvis billedkunst og litteratur. Denne vægtning stemmer overens med de tilbagemeldinger, som dagtilbudslederne er kommet med. Se kapitel 3. Mindst interesse er der umiddelbart for andre landes kulturer¹⁶, arkitektur og dansk kulturarv, hvilket samtidig er de kunst- og kulturoplevelser, der oftest ikke tilbydes.

Samme prioritering gør sig gældende, når kommunerne skal vælge indhold til specielle events (fx børnekulturuge, kulturdage mv.). 30 ud af 55 angiver, at de gennemfører sådanne uger/dage. Også her er det musik og scenekunst (hhv. 22 og 23 ud af 55 kommuner) og billedkunst (15 ud af 55 kommuner), der er i fokus, når der skal vælges indhold¹⁷. I modsætning hertil er det kun 5 kommuner, der har haft fokus på henholdsvis arkitektur og digitale medier, og 6 kommuner, der har film som omdrejningspunkt. Mindst interesse har der været for området 'andre landes kulturer', som kun én kommune har arbejdet med.

Kommunale events med fokus på kunst og kultur gennemføres typisk én gang om året (15 ud af 30 kommuner), men flere kommuner angiver dog, at det sker flere gange om året, eller når lejligheden byder sig.

¹⁶ Andre landes kulturer henviser til børnenes møde med kulturel mangfoldighed og erfaring med forskellige landes kulturelle værdier og traditioner, fx karneval, Ramadan og kinesisk nytår.

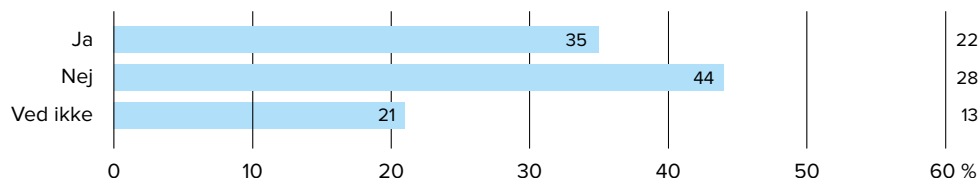
¹⁷ Der blev her spurgt til, hvad den sidst gennemførte event havde fokus på.

4.5 Økonomi

Som det fremgår af figur 4.4, svarer 22 kommuner ud af 63, at de har afsat økonomiske midler øremærket kunst og kultur for 0-6-årige.

FIGUR 4-4

Har kommunen afsat økonomiske midler øremærket til kunst og kultur for 0-6-årige, fx en centralt administreret børnekulturpulje eller puljer i andre forvaltninger? Angivet i procent.

Kommuner i alt: 63

Puljernes størrelser varierer fra kommune til kommune fra kr. 30.000 og til 1,2 mio. kr. Det er imidlertid ikke angivet, hvor stor en procentdel af det samlede kommunale budget puljen udgør, hvorfor beløbsstørrelserne ikke er umiddelbart sammenlignelige.

På trods af at kun en lille del af kommunerne har en øremærket pulje til kunst og kultur for 0-6-årige, så er der i 40 ud af 62 kommuner mulighed for at søge økonomisk støtte til koncertoplevelser, danse- eller teaterforestillinger. I 32 kommuner kan man desuden søge støtte til møde med en professionel kunstner eller samarbejde med foreninger, kulturinstitutioner mv. Derimod er det kun i 10 af kommunerne, hvor der er mulighed for at søge støtte til transport, og i 9 kommuner kan man søge støtte til indkøb af materialer.

Også ved denne type af spørgsmål er det imidlertid svært at fange og afspejle den diversitet, der gør sig gældende i de 98 kommuner, som nedenstående citat illustrerer:

'Der er mulighed for at søge støtte til danse- og teaterforestillinger andre steder i kommunen, ligesom der generelt er flere støttemuligheder, end dem der er mulighed for at oplyse om i denne undersøgelse.'

Andre beskriver, hvordan der er mulighed for at låne en kulturbus, indgå i samarbejde med teams på Den Kreative Skole, tilmelde sig gratis kulturaktiviteter mv. Aktiviteter, der har karakter af en indirekte økonomisk støtte.

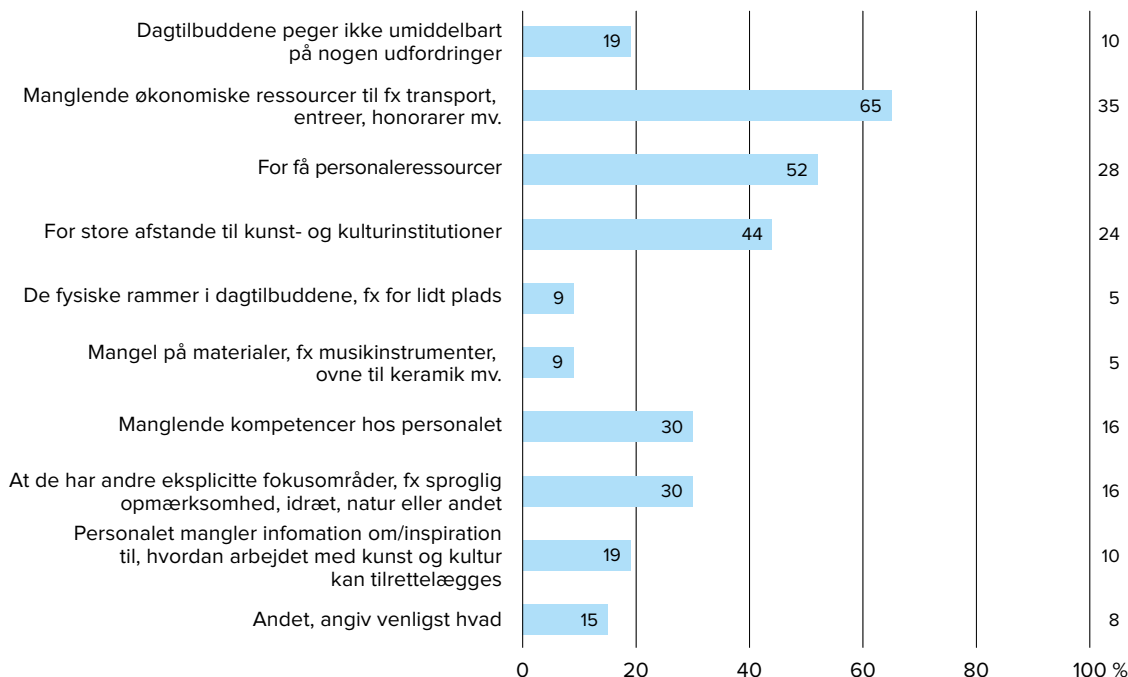
4.6 Udfordringer

Afslutningsvis belyses de udfordringer, der måtte være i dagtilbuddenes arbejde med at understøtte 0-6-åriges møde med kunst og kultur. Det skal her understreges, at det er respondenternes (forvaltningsrepræsentanternes) *oplevelse* af, hvad dagtilbudslederne typisk peger på som udfordrende, der gengives her. Sammenholder man svarene i den kommunale spørgeskemaundersøgelse med tilbagemeldingerne fra dagtilbudslederne, er der en interessant divergens, idet kun mindre andele af dagtilbuddene angiver økonomi og for lav normering som årsager til, at de ikke har arbejdet med diverse kunst- og kulturformer i 2014. Som det fremgår af figuren nedenfor, så peger forvaltningen på netop disse to elementer som hovedudfordringer. Det er uklart, hvorfor der er denne forskel.

Under kategorien *andet* peger flere på, at det er en udfordring, at der ikke er ansat en børnekulturkonsulent til at koordinere, gennemføre aktiviteter og fastholde fokus. Dette må tages som udtryk for, at ansættelsen af en sådan medarbejder vurderes som en værdifuld understøttelse af arbejdet med små børns møde med kunst og kultur.

FIGUR 4-5

Hvilke udfordringer peger dagtilbuddene typisk på i arbejdet med at understøtte 0-6-åriges møde med kunst og kultur? (Sæt gerne flere krydser.) Angivet i procent.

Kommuner i alt: 54

Endelig er der blevet spurgt til forventninger til fremtiden. Her angiver 35 kommuner ud af 53 (66 pct.), at kommunen har planer om fremover at prioritere arbejdet med at tilgodese/understøtte de 0-6-åriges oplevelser og erfaringer med kunst og kultur. Kortlægningen siger imidlertid ikke noget om, hvordan og i hvilket omfang denne prioritering vil finde sted.

5. Opsummering og perspektivering

Dette kapitel indeholder en opsummering af resultatet af de to spørgeskemaundersøgelser og en kort fremadrettet perspektivering.

Kortlægningen på dagtilbudsområdet giver et entydigt billede af, at når dagtilbuddene vælger at arbejde med kunst og kultur, så er enkelte kunst- og kulturformer fremherskende. På tværs af alle dagtilbudstyper blev der primært arbejdet med billedkunst og musik i 2014.

På spørgsmålet om, på hvilken måde henholdsvis *alle* børn og *grupper* af børn i et dagtilbud har mødt kunst og kultur, viser kortlægningen en klar forskel. Når børnene møder kunsten og kulturen via besøg på *kulturinstitutioner*, sker det oftest i mindre grupper. Det kunne indikere, at det i mange dagtilbud ikke er hele børnegruppen, som i løbet af et år (2014) er med på besøg på en kulturinstitution. Når det gælder kunst- og kulturaktiviteter for hele børnegruppen, så er den aktivitetsform, der oftest anvendtes i 2014, planlagte og målrettede aktiviteter, igangsat af dagtilbuddets pædagogiske personale med formelle eller særlige, selv lærte kompetencer.

For både *alle* børn og *grupper* af børn i dagtilbud gælder det, at langt færre oplever at få besøg af en professionel kunstner eller deltage i målrettede forløb, der igangsættes af professionelle kunstnere.

Kortlægningen viser i forlængelse heraf, at æstetiske oplevelser, hvor børnene *oplever* kunstneriske og kulturelle udtryksformer, oftest formidles af pædagogisk personale med særlige, selv lærte kompetencer (frem for af professionelle kunstnere og pædagogisk personale med formelle kompetencer). Endvidere har børnene i mellem en tredjedel og halvdelen af dagtilbuddene i spørgeskemaundersøgelsen *ikke* afprøvet forskellige genrer og teknikker, *skabende praksis*, sammen med en professionel kunstner i 2014. Det sker oftest sammen med pædagogisk personale med særlige, selv lærte kompetencer. Børn i alderen 3-6 år er dem, der oftest får muligheden for at arbejde med en professionel kunstner.

Endelig tyder kortlægningen på, at de 3-6-årige får et større udbytte af besøg på kulturinstitutioner end de 0-2-årige (ifølge dagtilbudslederne). De 0-2-årige reagerer generelt mere positivt på planlagte forløb igangsat af pædagogisk personale med formelle eller særlige, selv lærte kompetencer end på besøg på kulturinstitutioner.

Kortlægningen blandt kommunale forvaltninger viser, at under halvdelen af de adspurgte kommuner har mål og/eller strategier for de 0-6-åriges møde med kunst og kultur. Samtidig vurderes det i over halvdelen af de adspurgte kommuner, at børns møde med kunst og kultur har en generel politisk bevågenhed.

Meget få kommuner tilskynder til efter- og videreuddannelse inden for kunst og kultur, og der er stort set ingen, der afsætter midler til efter- og videreuddannelse inden for området. I langt de fleste kommuner er der dog mulighed for at få sparring, hvis man som dagtilbud ønsker at igangsætte projekter.

I de kommuner, der har medarbejdere ansat med spidskompetencer inden for kunst og kultur, er der typisk tale om kompetencer inden for billedkunst, litteratur, musik og scenekunst. I forlængelse heraf viser kortlægningen, at dagtilbuddene umiddelbart har størst interesse for arrangementer/forløb, der har fokus på musik og scenekunst. Samme kunstarter er oftest i fokus, når kommunerne skal gennemføre events i form af temadage eller temauger.

Endelig viser kortlægningen, at under halvdelen af kommunerne har en øremærket pulje til kunst og kultur for de 0-6-årige. I flertallet af de adspurgte kommuner er der dog, på trods af dette, mulighed for at søge økonomisk støtte til koncertoplevelser, danse- eller teaterforestillinger mv.

Perspektivering

Samlet set peger kortlægningen af små børns møde med kunst og kultur på en række opmærksomhedspunkter:

- Mange børn har til gode at opleve og samarbejde med en professionel kunstner.
- Der er en tydelig prioritering af de kunstarter, dagtilbuddene vælger at arbejde med. Det vil sige, at der er en klar favorisering af billedkunst og musik efterfulgt af scenekunst, litteratur og digitale medier.
- Der er mangel på en samlet strategi og målsætninger for de 0-6-åriges møde med kunst og kultur i flere kommuner.
- Det pædagogiske personale mangler i vid udstrækning formelle kompetencer til at arbejde med kunst og kultur for, med og af børn.
- Kompetenceudvikling sker kun i relativt beskedent omfang¹⁸.
- Faglig sparring om kunst og kultur i det pædagogiske arbejde prioriteres relativt lavt i dagtilbuddene.
- Det er kun knap halvdelen af dagtilbuddene, der samarbejder med andre dagtilbud om kunst- og kulturaktiviteter.
- Kontakt- og samarbejdsfladen mellem dagtilbud og lokale aktører på kunst- og kulturområdet, bortset fra biblioteker, er relativt begrænset.
- På trods af at kortlægningens hovedfokus har været kunst- og kulturoplevelser, der bryder med den daglige pædagogiske praksis¹⁹, så skal der også afslutningsvis peges på, at læreplanstemaet *Kulturelle udtryksformer og værdier* indgår på linje med de fem andre læreplanstemaer i over 80 pct. af dagtilbuddene. Dette indikerer, at kultur generelt ikke er et område, der har særlig interesse, heller ikke i den daglige praksis.

Endelig har EVA og Rambøll haft mulighed for at for at spørge²⁰ en række interessenter fra kultur- og dagtilbudsområdet om, hvilke initiativer de synes, resultaterne af kortlægningen giver anledning til. Uddrag af disse tilbagemeldinger gengives nedenfor. Det skal her understreges, at udmeldingerne alene afspejler den enkelte deltagers personlige holdning.

¹⁸ Denne pointe understøttes af en kommende undersøgelse foretaget af EVA: *Daginstitutioners arbejde med natur og naturfænomener*. Denne undersøgelse viser, at *Kulturelle udtryksformer og værdier* er det læreplanstema, hvor den næstlaveste andel har svaret, at personalet i høj grad har kompetencer til at arbejde med læreplanstemaet.

¹⁹ Jf. afgrænsning i kapitel 2.

²⁰ Workshop afholdt 6. marts 2015 med deltagelse af bl.a. BUPL, udøvende kunstnere, dagtilbudsledere, medlemmer af Børnekulturens Netværk, medlemmer af Børnekulturkonsulentforeningen m.fl.

- Den sammenhængende ledelseskæde er vigtig: Der skal være opbakning fra kommunal chef, over områdeleder og til den enkelte dagtilbudsleder
- Politisk initiering og forankring af arbejdet med de 0-6-åriges møde med kunst og kultur i den kommunale forvaltning er vigtigt
- Efteruddannelse skal også kunne ske i form af korte kurser, der er ikke ressourcer til at alle kan tage en diplomuddannelse
- Der skal følges op på projekter og forløb, så de ikke bliver enkeltstående begivenheder. Det vil sige, at børnene får en lignende oplevelse igen, så det fæstner sig i deres hukommelse
- Det er vigtigt, at pædagogerne får respons og sparring, så de selv kan arbejde videre og dygtiggøre sig
- Det lokale samarbejde mellem dagtilbud og kulturelle aktører skal fremmes. Ofte er der mange gode muligheder for børns møde med kunst og kultur i lokalområdet
- Der bør prioriteres ressourcer til kunst og kultur for børn.

6. English summary

During the period January – February 2015 Rambøll Management Consulting conducted a mapping of the use of arts and culture in day care on behalf of the Danish Agency for Culture. The mapping builds on two data sources – partly a survey among 648 day care institutions (response rate: 56 per cent), partly a survey among administration representatives of the 98 Danish municipalities (response rate: 53 per cent).

The mapping among day care institutions shows that a few art and cultural forms are prevailing when day care institutions choose to work with arts and culture. Across the different types of day care institutions the institutions mainly worked with visual arts and music in 2014.

Regarding the ways in which *all* children and *groups* of children respectively meet arts and culture during their time in day care, the mapping shows a clear cut difference. Visits to cultural institutions most often happens in smaller groups. This may indicate that in many day care institutions only some of the children visit a cultural institution in the span of a year (2014). When it comes to activities aimed at all the children in the institution, planned and focused activities initiated by pedagogical staff with formal or self-taught competencies are the most frequent form of activity. Regardless of the size of the group (all children vs. a group of children in the institution) meetings with professional artists or participation in planned and focused activities which are initiated by professional artists is the least used approach.

In continuation hereof the mapping shows that *aesthetic experiences*, where the children *experience* arts and cultural expressions, are most often conveyed by pedagogical staff with self-taught competencies (rather than professional artists and pedagogical staff with formal competencies). Furthermore, in one third to half of the institutions in the survey the children *have not* tried out different art and cultural forms and techniques (*creative practice*) with a professional artist in 2014. Creative practice most often happens with pedagogical staff with self-taught competencies. Children aged 3-6 years meet and work with a professional artist more often than children aged 0-2 years.

Finally, the mapping shows that according to the head of the day care institutions 3-6 year old children benefit more from visits to cultural institutions than 0-2 year old children whereas children aged 0-2 years react more positively on planned and focused activities initiated by pedagogical staff with formal or self-taught competencies than on visits to cultural institutions.

The mapping among the municipal administrations shows that less than half of the municipalities in the survey have goals and/or strategies for the meeting with arts and culture of the 0-6 year old children. At the same time, more than half of the administration representatives state that children's meeting with arts and culture receive general political attention. Very few municipalities encourage day care institutions to prioritise continuing education in arts and culture of the pedagogical staff, and hardly any municipalities allocate means to continuing education in arts and culture. In the vast majority of municipalities day care institutions planning to initiate projects within arts and culture are offered dialogue and feedback.

In the municipalities which have staff with main competencies in arts and culture, competencies in visual art, literature, music and stage art are the most common. In continuation of this, the mapping shows that the day care institutions seem to be most interested in events/activities focusing on music and stage art. Often the same art forms are in focus when the municipalities arrange events such as project days or project weeks.

Finally, the mapping shows that less than half of the municipalities have earmarked funds for arts and culture for the 0-6 year olds. However, in spite of this it is possible to apply for economic support to concert experiences, dance or theater shows et cetera in the majority of the municipalities in the survey.

Kortlægning

Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud

Tekst: Rambøll og EVA

Design: BGRAPHIC

Foto: Scanpix, institutionerne og kunstnerne

Udarbejdet for: Kulturministeriet, 2015

Udgivet sammen med: 'Inspirationshæfte – Kunst og kultur i dagtilbud – sådan!' 2015

Elektronisk ISBN: 978-87-92314-00-0

Kan hentes på: www.slks.dk/boern/publikationer